

Aiheet

- terminologisen sanaston ja ontologian yhtenevyydet ja erot
- ontologiatyö
 - yhdistelmäontologian rakentaminen
 - terminologisen sanaston ontologisointi
- ontologiamuodon edut
- OKSA-käsitteistön ontologisoitivaihtoehdot
- ontologian julkaiseminen ja ylläpito
- terminologisen sanaston julkaisumahdollisuudet

Terminologisen sanaston ja ontologian yhtenevyydet ja erot

- yhteistä: käsitteiden kuvailu analyysin pohjalta
- eroja:
 - käyttötarkoitus
 - terminologiset sanastot: viestintä, tiedonsiirto
 - asiasanastopohjaiset ontologiat: kuvailu, tiedonhaku
 - tiedon kuvailutapa
 - terminologisessa sanastotyössä käsitteiden kuvailussa painopisteenä on käsitteiden määrittely
 - asiasanastopohjaisessa ontologiatyössä painopisteenä on käsitteiden välisten suhteiden, erityisesti hierarkian kuvaaminen
 - tarkkuustaso: käyttötarkoituksen mukaan
 - tiedon esitystapa:
 - terminologiset sanastot: ihmislueuttavia
 - ontologiat: kone- ja ihmislueuttavia

Ontologiatyö

- jokaisella käsitteelle annetaan koneymmärteinen tunnus (URI, Uniform Resource Identifier)
- jokaiselle käsitteelle merkitään hierarkkinen yläkäsite
- hierarkkisten suhteiden lisäksi voidaan antaa tietoa myös käsitteiden muista suhteista
 - yläluokka-alaluokkasuhde (subclass of) – vrt. laajempi termi / suppeampi termi
 - assosiatiivinen suhde (associative relation) – vrt. rinnakkaistermi
 - osa-kokonaisuussuhde (part of)
- ontologiassa voi olla yksi tai useampia kieliä

Yhdistelmäontologioiden kehitystyö

- etsitään koneen avulla kahden käsitteistön yhtenevät asiasanat vertailemalla merkkijonoja
- tarkistetaan
 - pitääkö merkkijonon perusteella ehdotettu yhtenevyys paikkansa vai onko sanoja käytetty eri ontologioissa eri merkityksessä
 - onko aineistosta jäänyt puuttumaan yhtenevyysmerkintöjä erilaisten synonyymien takia?
 - mihin ei-ekvivalentit erikoisalan ontologian käsitteet sijoittuvat YSO:n hierarkiassa?
 - onko mahdollista tarkentaa erikoisalan käsitteistön sisäistä hierarkiaa?

ikävä...
akutyvärd
ekotoxikologi
ustrielle span
juse gas SIM-kort
pigeu
Naturwald
Telearbeit
Virusstarkitus
trojanan
Nachtarbeit
vaarall
halsundersökning

Yhdistelmäontologioiden kehitystyö

henkilönsuojain

väline tai varuste, joka on suunniteltu suojaamaan käyttäjänsä yhdeltä tai useammalta terveyttä uhkaavalta vaaralta tai tapaturmalta

kuulosuojain

henkilönsuojain, joka suojaaa kuuloa

hengityssuojain

henkilönsuojain, joka suojaaa hengitysteitä ja -elimiä

kasvosuojain

henkilönsuojain, joka suojaaa kasvoja

silmäsuojain

henkilönsuojain, joka suojaaa silmiä ja silmien seutua

henkilönsuojain

väline tai varuste, joka on suunniteltu suojaamaan käyttäjänsä yhdeltä tai useammalta terveyttä uhkaavalta vaaralta tai tapaturmalta

päänsuojain

henkilönsuojain, joka suojaaa kalloa

jalkojensuojain

henkilönsuojain, joka suojaaa alaraajaa tai sen osaa

kasvosuojain

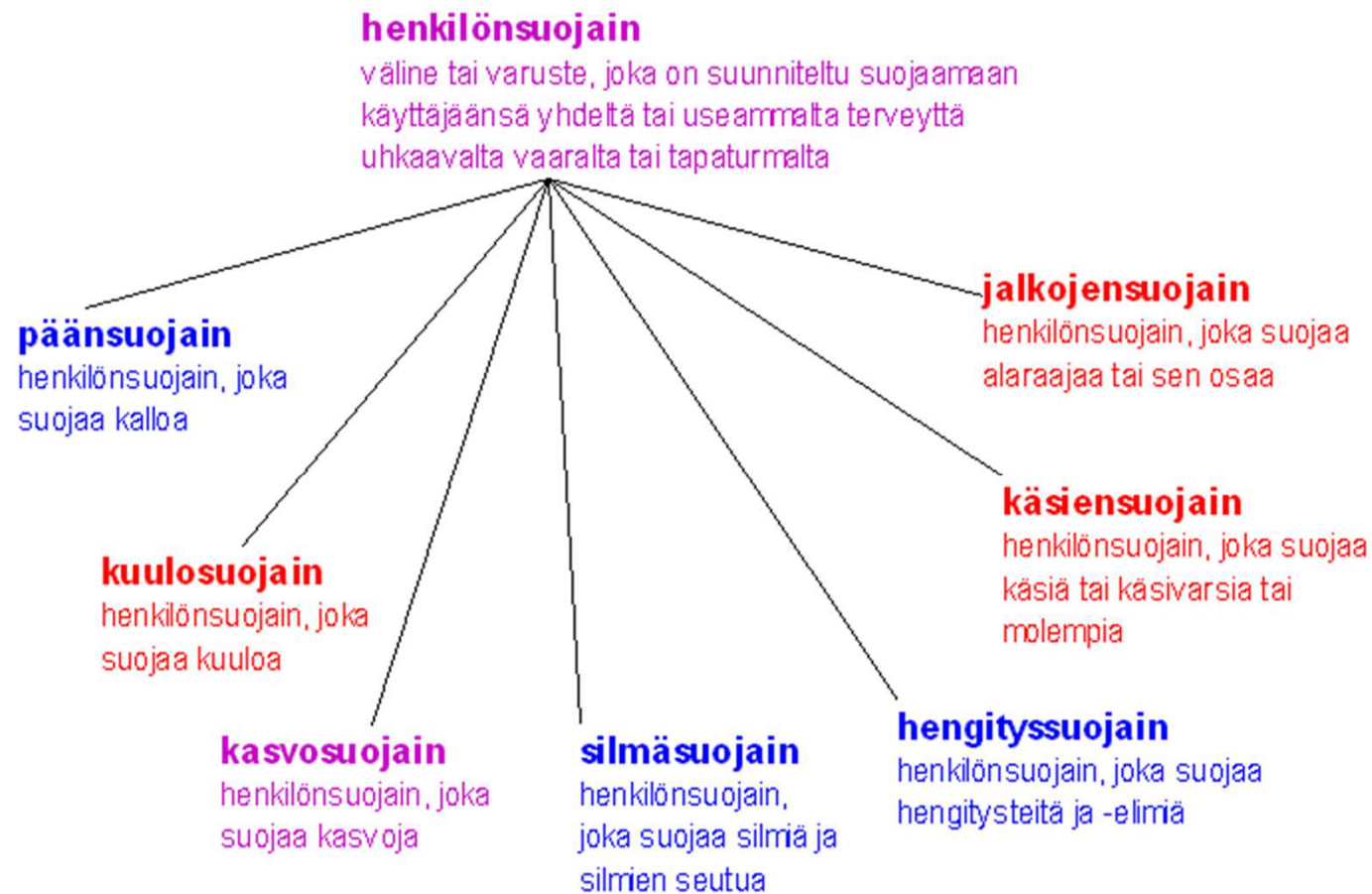
henkilönsuojain, joka suojaaa kasvoja

käsiensuojain

henkilönsuojain, joka suojaaa käsiä tai käsivarsia tai molempia

ikäyhtiö
akutyyd
ekotoxikologi
uutisille
juse gas
pigeon
Naturwald
Telearbeit
vireustarkitus
troijan
buitard
Nacht
vaarall
halsundersökning

Yhdistelmäontologioiden kehitystyö

Terminologisen sanaston ontologisointi

- tekninen muunnos xml-muodosta SKOS-muotoon on helppo tehdä
- määritelmä helpottaa merkittävästi käsitteiden viemistä ontologiamuotoon
- ontologisointi vaatii kuitenkin lisätyötä, sillä
 - määritelmässä käytettyä yläkäsitettä ei aina ole ontologiassa, joten pitää löytää sopivin ontologian käsitteistä tai lisätä määritelmässä käytetty käsite ontologiaan sopivalle paikalle
 - koska Yleisessä suomalaisessa ontologiassa käsitteitä saatetaan tarkastella yleisemmällä tasolla kuin erikoisalan sanastossa, ontologisoinnissa voidaan joutua ottamaan huomioon sellaisia lähikäsitteitä, joita sanastotyössä ei ole huomioitu

Ontologiamuodon edut

- käsitesuhdetietoa voidaan hyödyntää koneellisesti
 - esimerkiksi: hakukyselyn laajentaminen koskemaan myös hakukäsitteen hierarkkisia alakäsitteitä
 - koulutukseen haku: yhteishaku, erillishaku; varsinainen haku, täydennyshaku, lisähaku; jatkuva haku, ajallisesti määritetty haku
- ontologian sisältämä synonyymitieto helpottaa tiedon löytämistä (yläkoulu – yläaste)
- monikielinen ontologia yksinkertaistaa kuvailua ja hakua
 - tiedonhaku toimii samalla tavalla kaikilla ontologian kielillä, vaikka kuvailu olisi tehty vain yhdellä kielellä
 - oppivelvollinen – läropliktig – skolpliktig

Ontologiamuodon edut

- yhtenäistämällä erikseen tuotettujen asiasanastojen/ontologioiden rakenne ja yhdistämällä tällaiset aineistot, voidaan saada aikaan laajoja ontologiakokonaisuuksia, joiden käyttö yhtenäistää ja tehostaa aineistojen kuvailua
 - kuvailutyö on sujuvampaa yhden aineiston avulla
 - tiedon löytyminen helpottuu, kun kuvailua tehdään yhteisen käsitteistön avulla
- linkittämällä ontologioita keskenään, voidaan löytää linkkejä näillä kuvailtujen aineistojen välillä

OKSA-sanaston ontologisointimahdollisuudet

- 1: käsitteistön liittäminen YSOon
 - luodaan erillinen, opetus- ja koulutuskäsitteistöön keskittyvä yhdistelmäontologia
 - ontologiasta saatava hyöty: saadaan koottua kaikki käsitteet yhteen ontologiaan ja käsitteistön käyttö kuvailussa ja haussa helpottuu

OKSA-sanaston ontologisointivaihtoehdot

- 2: osa käsitteistä lisätään Julkisen hallinnon palveluontologiaan
 - lisättäväksi on ehdotettu noin 200 käsitettä, jotka täydentävät JUPO:n käsitteistöä
 - JUPO sisältää ennestään esimerkiksi oppiaineita ja tutkintoja sekä joitakin oppilaitostyyppejä
 - yhdistämisestä saatava hyöty: voidaan varmistaa, että käsitteitä käytetään OKSAn määritelmien mukaisesti, kun niitä tarvitaan julkisen hallinnon palveluja kuvailtaessa

Ontologian ylläpito ja julkaiseminen

- Finto-palvelussa julkaiseminen helpottaa aineiston löytämistä ja käyttöä kuvailutarkoituksiin
- ontologiamuodossa käsitteistöstä saadaan em. edut
- ontologian julkaiseminen ei siirrä ylläpito-oikeutta/vastuuta pois aineiston tuottajalta
 - Kansalliskirjasto ylläpitää Yleiseen suomalaiseen asiasanastoon perustuvaa YSOa
 - JUPOn omistaja on valtiovarainministeriö, päivitystä varten on koottu työryhmä, jossa on useiden organisaatioiden edustajia (esim. OPH)
 - YSO:n ja OKSA-käsitteistön yhdistävän ontologian hallinnoinnista vastaisi OKSAn omistaja

YSO - Yleinen suomalainen ontologia

Hae tästä sanastosta

kaikilla kielillä

Hae

Aakkosellinen

Hierarkia

Ryhmät

- kantakirja
- kauppakirjat
- laskut
- lähetteet
- maakirjat
- matkustusasiakirjat
- mietinnöt
- muistiot
- perukirjat
- perunkirjoitus
- perustamiskirjat
- Porvoon yhteinen julkilausuma
- potilasasiakirjat
- pöytäkirjat
- sähköiset asiakirjat
- testamentti
- tietokoneen ajokortti
- 4 todistukset
 - energiatodistukset
 - esteettömyystodistukset
 - henkilötodistukset
 - isännöitsijäntodistukset
 - kuolintodistukset
 - lääkärintodistukset
 - passit
 - päättötodistukset**
 - sertifikaatit
 - sotilaspasit
 - työtodistukset
 - tuomiokirjat
 - valitukset
 - valtakirjat
 - valtiopäiväasiakirjat
 - velkakirjat
 - viisumit
 - väestökirjat
 - barometrit
 - brändit
 - diagnoosi

... > henkiset tuotokset > yhteiskunnalliset tuotokset > asiakirjat > todistukset > päättötodistukset

KÄYTETTÄVÄ TERMI

päättötodistukset

TYYPPI

Käsite

YLÄKÄSITE

[todistukset](#)

ASSOSIATIIVISET KÄSITTEET

[päättöarviointi](#)

KORVATUT TERMIT

[päästötodistukset](#)

KUULUU RYHMÄÄN

[57 Kasvatus. Opetus. Koulutus](#)

MUUNKIELISET TERMIT

[avgångsbetyg \(sv\)](#)

[school leaving certificates \(en\)](#)

[avgångsbetygen \(sv, korvattu\)](#)

URI

<http://www.yso.fi/onto/yso/p21258>

Lataa tämä käsite:

[RDF/XML TURTLE](#)

LÄHES VASTAAVA KÄSITE

[avgångsbetyg \(sv\)](#)

Allärs - Allmän tesaurus på svenska

[päättötodistukset](#)

YSA - Yleinen suomalainen asiasanasto

Terminologisen sanaston julkaisumahdollisuudet

- julkaiseminen TEPA-termipankissa
 - kaikki sanaston tiedot (myös käsitejärjestelmäkaaviot) voidaan esittää alkuperäisessä muodossa
 - käsitteestä toiseen voidaan siirtyä määritelmien ja huomautusten välisten linkkien avulla
 - aineisto on hakukäytössä saman käyttöliittymän kautta kuin useiden muiden erikoisalojen sanastot
- PDF-julkaisu
 - aineisto on tarkasteltavissa kokonaisuutena
 - käsitteestä toiseen voidaan siirtyä määritelmien ja huomautusten välisten linkkien avulla
 - aineisto on helppo tulostaa tarvittaessa
- julkaiseminen ei vaikuta ylläpito-oikeuteen/vastuuseen

